

Asia: VN/34558/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi rakentamislain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentteja rakentamislain muutoksista

Saint-Gobain Finland Oy:n lausunto HE rakentamislain muuttamisesta – vähähiilisyteen liittyvät pykäläkohtaiset kommentit.

Saint-Gobain Finland Oy (SGF) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Rakentamislain "korjaussarjaan". SGF tukee RT Rakennusteollisuuden (RT) ja Green Building Council Finlandin (FIGBC) lausuntoja molempia soveltaen.

Rakentamislain uudistamisen keskeisenä tavoitteena on ollut ilmastonmuutoksen torjunta ja kiertotalouden edistäminen, joka vaikuttaa laajasti rakennetun ympäristön toimijoihin. SGF pitää erityisen tärkeänä, että myös rakentamislain uudistuksen yhteydessä ilmastonmuutoksen torjunta ja kiertotalouden edistäminen säilyvät keskeisinä tavoitteina.

SGF yhtyy perustelumuistion luonnehdintaan, että hallitusohjelman mukainen sitoutuminen päästövähennystavoitteisiin, hiilineutraaliustavoitteisiin ja edelleen hiilinegatiivisuustavoitteisiin vaativat merkittäviä päästövähennyksiä sekä vähähiilisiä ratkaisuja rakennusten ja rakentamisen osalta. Vähähiilisten rakennusmateriaalien kehittämällä on suuri potentiaali, mitä edelleen edistäisi kotimainen kysyntä vähähiilille ratkaisuille. Myös "perinteiset" rakennusmateriaalit vähähiilistyvät kovaa vauhtia, kiitos alan toimijoiden investointien uusiutuvaan energiaan, uuteen teknologiaan niin tuotannossa, kierrätyksessä kuin rakennusmateriaalien elinkaaren lopun osalta.

Korjausrakentamisen edistäminen on tehokkaimpia tapoja vähentää rakennuskannan päästöjä sekä energia- että materiaalipäästöjen osalta. Rakennusten pitkäikäisyyttä edistetään parhaiten olemassa olevien rakennusten huolto- ja korjaustoimenpiteillä. Korjausrakentamishankkeista voi kuitenkin

syntyä merkittäviä määriä materiaalipäästöjä, jotka ovat osa GHG-protokollan mukaista päästölaskentaa ja CSRD:n mukaista yritys-ten raportointia.

Esityksessä ehdotetaan, että lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan uuden rakennuksen hiilijalanjäljen arvoja asetettaessa huomioitaisiin tietyt erityistilanteet, joissa raja-arvoihin pääseminen olisi erityisen haastavaa esim. rakennukseen, sen käyttötarkoitukseen tai sijaintipaikkaan liittyvien ominaispiirteiden vuoksi taikka tämän lain 29 §:n mukaisten olennaisten teknisten vaatimusten, teknisten ja toiminnallisten vaatimusten osalta. Ehdotetuilla muutoksilla varmistettaisiin, ettei raja-arvo-ohjaus ohjaisi rakentamista ei-toivottuun suuntaan esimerkiksi heikentämällä rakennuksen pitkäikäisyyttä tai rakentamisen laatua. Rakentaminen on aina monitavoiteoptimointia ja on hankkeiden onnistumisen kannalta tärkeää, ettei yhden tekijän vaikutus hankekokonaisuuteen ole suhteeton. SGF näkee kyseiset muutokset vaikutuksiltaan positiivisina ja kannattaa niitä. Rakennusten pitkäikäisyyttä, laatua tai muita olennaisia ominaisuuksia ei ohjata pelkästään vähähiilisuuden arvioinnilla, vaan myös muilla työkaluilla.

SGF tukee RT:n ehdottamia tarkempia ja paremmin käytäntöön sovellettavia muutoksia Rakentamislain pykälään 38 § soveltuvien osin:

- Rakentamislupaa varten ei vaadita hiilijalanjäljen raportointia ilmastaselvityksessä (ei myöskään ”materiaaliselostetta”). Ilmastaselvityksen sisältämästä hiilijalanjäljestä raportoidaan vasta ennen käyttöönottoa, hyvissä ajoin ennen loppukatselmusta.

- SGF yhtyy RT:n perusteluihin:

- o Rakentamisluvan saaminen edellyttää edelleen sen, että rakennuksen hiilijalanjälki ei saa ylittää käyttötarkoituksellisesti säädettyä raja-arvoa. Rakennushankkeeseen ryhtyvän tulee hyvissä ajoin ennen rakennuksen käyttöönottoa hyväksyttävä viranomaisella todennettu ilmastaselvitys (hiilijalanjäljen laskelma). Samalla laaditaan ”materiaaliseloste” (RT:n ehdottamana ”rakennustuoteseloste”). Se sisältää erikseen määriteltävin osin rakennuksen sisältämät tuotteet (materiaalimäärineen), joita on käytetty myös hiilijalanjäljen laskennan lähtötietoina

- o Hiilijalanjäljen laskenta tehdään rakentamisluvan vaatimuksena ja käyttöönoton edellytyksenä perustuen todellisiin ja lopullisiin materiaali-/tuotetietoihin pohjautuen. Samalla kertaan tuotetaan niin ilmastaselvitys kuin ”materiaali-/tuoteselostekin” (toteutumamallin osana) niin oikeana/uskottavana kuin mahdollista. Näin vältetään rakentamislupavaiheeseen liittyvät vähähiilisuuden arvioinnin epävarmuustekijät (laskentaa varten ei ole käytössä oleellisia materiaali-/tuote ja määrätietoja)

- *ehdotus huomioi rakennushankkeiden eri toteutusmuotoihin ja laajuuksiin liittyvät haasteet tuottaa rakentamislupavaiheessa riittävän tarkkaa tuote- ja määrätietoa uskottavan tarkkaan hiilijalanjäljen laskentaan

- *rakentamislupavaiheen (määrä- ja päästötiedoiltaan) epämääräistä ilmastaselvitystä ja materiaali-/tuoteselostetta ei tarvita, kun suunnittelussa ja rakentamisessa (hankeohjauksessa) on huomioitava ennen käyttöönottoa joka tapauksessa tarkastettava tavoitteellinen hiilijalanjäljen raja-arvo

*aikajännänäkökohta: rakentamislupavaiheen ja rakennushankkeen toteutuksen välinen aika on merkittävä, jolloin hiilijalanjäljen arvioinnin lähtötiedot (määrät ja päästöprofiilit) voivat muuttua oleellisesti.

*vältetään kiireisessä rakentamislupavaiheessa rakentamislupaviranomaiselle aiheuta paine ”uuden teknisen ominaisuuden” tarkastamisesta, johon sillä ei ole edes osaamista (tai ei voida edellyttää olevan osaamista)

o Ohjausvaikutus säilyy ennallaan. Rakennushankkeeseen ryhtyvää (vähähiilisyys- ja elinkaariaasiantuntijoinen) tietää, mikä hiilijalanjäljen taso hankekohtaisesti on saavutettava. Tällöin oman hankkeen ohjaus rakennetaan tapauskohtaisesti sen mukaan.

o Ilmastaselvityksen ja ”materiaaliselosteen” hankala ja vaikeasti valvottavan päivitystarpeen määrittäminen (rakentamislain 117 §:n 1 momentti: mikä laukaisee päivitystarpeen) ei tarvitse esittää ollenkaan.

o Ehdotus palvelee samalla tulevaisuuden käyttökohteluokkaista raja-arvotasojen määrittämistä tuottamalla ”normeerattua” tilastotietoa hyödyntämällä rakennushankkeen lopullisia toteutuneita määrä- ja laskentatietoja.

o Ehdotus edistää rakennustuotteiden ympäristöselosteiden (EPD:t) hyödyntämistä oikeassa paikassa oikeaan aikaan sekä kannustaa rakennusmateriaali- ja tuotevalmistajia niiden laatumiseen ja edelleen kehittämiseen.

o Palvelee myös muun kestävyys- ja vähähiilisyysääntelyn tavoitteita ja niihin liittyviä raportointi-velvoitteita sekä vapaaehtoisluokitusten/-sertifiointien tarpeita:

* rakennustuoteasetuksen tulevat vaatimukset

* täyttää EU-taksonomian raportoinnin vaatimustason, kun lasketaan toteutunut rakennuskohde todennetuina tiedoin (raportoidun tiedon auditointivaatimus)

* rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) hiilijalanjäljen (GWP) ilmoittamisvelvollisuus energiatodistuksessa; ao. ehdotus voi toimia mallina laadullisen ja tarkkuustason määrittämisessä

- Tarkennetaan vaatimusta (tai viimekädessä poistetaan vaatimus) hiilikädenjäljen raportoinnista, alla perustelut:

o Rakentamislain perusteluissa esitetyt keskeneräiset ja/tai perusteiltaan kiistanalaiset hiilikädenjäljen menettelyt/laskentatavat eivät sovellu kansalliseen lainsäädäntöön. Väärä ja perusteeton huomioiminen ilman lisäanalyysyjä saattaa lyhyellä aikavälillä jopa vaarantaa Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisen. Rakennusteollisuus RT on jo ehdottanut, että hiilikädenjäljen arvioinnin kehittämistä ja yleistä hyväksyttävyyttä varten perustettaisiin erillinen hiilikädenjäljen selvityshanke.

o Keskeisiä haasteita hiilikädenjäljen sisällyttämiselle sääntelyyn ovat esimerkiksi:

* Hiilikädenjälki on vakiintumaton käsite ja esitettyihin laskentamenetelmiin (esimerkiksi viitatus standardit) liittyy monia haasteita ja epävarmuuksia.

- o Hiilivaraston esittämistä perustellaan tapauksissa, jossa se säilyisi vähintään 100 vuotta. Asetusluonnoksessa ei ole mitenkään esitetty sitä, kuinka hiilikädenjäljen todellinen toteutuminen varmennetaan/todennetaan ja minkä viranomaistahon toimesta, jos tällaista yritetään sääntelyn piiriin tuoda. Mitkä ovat toimenpiteet, jos ilmoitetusta poiketaan?
- o Luonnoksessa esitetyt hiilikädenjäljen eri tekijät sisältävät eri aikoihin tapahtuvia vaikutuksia sekä myös vältettyjä päästöjä ja väliaikaisesti varastoitua hiiltä, jotka eivät nekään ole missään tapauksessa yhteismitallisia. Lisäksi tulevaisuudessa tapahtuvat päästösäästöt ovat epävarmoja ja kiireellisen ilmastomuutoksen hillinnän kannalta liian myöhäisiä.

Hiilijalanjäljen ja hiilikädenjäljen arviointiin liittyy paljon oletuksia, jotka määrittävät saadun lopputuloksen, ja arviointi on vaativaa asiantuntijatyötä - mutta ylenpalttisiin oletuksiin tai mutu-tietoon emme voi laskentaa perustaa.

SGF tukee RT:n ehdotusta liittyen Rakentamislain pykälään 39 § liittyen "rakennustuoteselosteeseen":

- Pykälämuutosehdotus hieman tarkentaa tiedontarvetta, mutta edelleen relevantin tiedon tuottaminen ei ole käytännössä mahdollista. Rakentamisluvan hakuvaiheessa pääpiirustuksista voidaan saada tiettyjä rakennusosia määriteltyä geneerisellä tasolla. Näiden osalta rakennustuotteista voidaan saada joitakin tietoja. Jotta tietoja saataisiin materiaalien tarkkuudella, tulisi tietää, mistä materiaaleista kyseiset rakennustuotteet on muodostettu. Näin ollen tässä vaiheessa kerätyllä tiedolla ei ole välttämättä mitään yhteistä todellisen, rakennetun rakennuksen kanssa. Lisäksi edelleen asetustyössä materiaaliselosteen sisällöksi on ehdotettu sekä materiaaleja että tuotteita, joka ei ole mahdollista päällekkäisyyksien vuoksi.

o RT ehdottaa materiaaliselosteen muuttamista rakennustuoteselosteeksi. Rakennustuotteiden kelpoisuus (vaatimus RakL 121§) täytyy osoittaa erillisellä tarkastusasiakirjan liitteellä, johon luetteloidaan rakennushankkeessa käytetyt rakennustuotteet. Mikäli rakennustuotteen valmistaja on kertonut jonkin palvelun kautta materiaalitietoa rakennustuotteistaan, voidaan rakennustuoteluettelosta muodostaa materiaaliluettelo. Tämä rakennustuoteluettelo tulisi luovuttaa rakennusvalvonnalle loppukatselmuksen yhteydessä, jolloin on tiedossa rakennushankkeessa käytetyt rakennustuotteet. Tämä muutos olisi myös hallintoa keventävää, kun luvan haun yhteydessä ei tarvitse tehdä dokumenttia, jonka käyttöarvo on lähellä nollaa. Samalla vaikeasti määriteltävän ja todennettavan materiaaliluettelon päivitystarpeen esittäminen asetustasolla poistuu.

- Tarkennetaan pykälää:

o Ehdotettu pykäläteksti (alkaen 2. momentista):

* Rakentamishankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että sellaiselle uudelle rakennukselle, jolle on laadittava 38 §:n tarkoittamalla tavalla ilmastaselvitys, laaditaan rakennus-tuoteluettelo, joka sisältää koneluettavassa muodossa tiedot rakentamisessa käytetyistä rakennuksen sisältämistä

uusista ja hyödynnettävistä rakennustuotteista. Rakennustuoteluettelo toimitetaan rakennusvalvonnalle loppukatselmuksen yhteydessä.

o Ympäristöministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

* rakennuksen tavoitteellisesta teknisestä käyttöiästä, muunneltavuudesta, huollettavuudesta ja korjattavuudesta sekä rakennusosien purettavuudesta;

* rakennuksen rakennustuoteluettelon laatimisesta, käytettävistä tiedoista, sisällöstä, tulosten raportoinnista ja luettelon säilyttämisestä.

2. Esityksen mukaan Ilmastaselvityksessä tulisi raportoida uuden rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki. Asetusvalmistelun helpottamista varten kysymme, tulisiko näkemyksesi mukaan vähähiilisyysarviointi tehdä rakennukselle sekä rakennuspaikalle (rakennuspaikalla tarkoitetaan mm. rakennuksen perustuksia), vaikka hiilijalanjäljen raja-arvot on suunniteltu koskevan vain rakennusta?

Vastaus:

A: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää vain rakennuksen hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

B: Ilmastaselvityksen tulisi sisältää rakennuksen sekä rakennuspaikan hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki

Muu kommentti [Ilmastaselvityksen tulisi sisältää rakennuksen ja rakennuspaikan hiilijalanjälki kokonaisuudessaan yhteenlaskettuna (ei hiilikädenjälkeä).]

3. Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioit esitetyillä muutoksilla olevan edustamasi tahon kannalta?

-

4. Kommentteja alueidenkäyttölain 57, 188 a ja 197 §:stä

-

5. Kommentteja ympäristönsuojelulain 156 b §:stä

-

6. Kommentteja laista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympärisövaikutusten arvioinnista annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Kaiser Anne
Saint-Gobain Finland Oy

